

(i) Printed Pages : 4

Roll No. ....

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

2	5	8	8	2
---	---	---	---	---

Exam. Code :

0	4	0	4
---	---	---	---

**Master of Arts (Sociology) 4th Semester
(2055)**

GENDER AND DEVELOPMENT (In all Mediums)

Paper : SOC-O-844

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note :— (1) Do **FIVE** questions in all. Question No. 1 is compulsory.

(2) Select **ONE** long answer type question from each Unit.

1. Attempt all short questions in **50-60** words :

- (1) Gender inequality.
- (2) Schemes for women development.
- (3) Role conflict among women.
- (4) WID, WAD and GAD.
- (5) Women and health.
- (6) Paradigm of women empowerment.
- (7) Feminization of poverty.
- (8) Welfarist perspective.
- (9) Women in urban local bodies.
- (10) Women's development and voluntary sector. $10 \times 2 = 20$

UNIT-I

2. Discuss the various family compulsions which affect women's choices of occupations and work. 15
3. What are the various indicators of low status of women in Indian society ? 15

UNIT-II

4. What are the numerous paradigms and paradoxes of women's empowerment ? 15
5. Explain the changing status of women in India through Pre-Colonial, Colonial and Post-Colonial Period. 15

UNIT-III

6. Discuss in detail about the various government schemes and strategies for women's development in India. 15
7. Write a detailed note on women and education. 15

UNIT-IV

8. Explain how Globalisation helps in the development of women. 15
9. Describe how 73rd Amendment leads to women's development. 15

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- (1) कुल पाँच प्रश्न करें। प्रश्न संख्या 1 अनिवार्य है।
(2) प्रत्येक यूनिट में से एक दीर्घ उत्तरीय प्रश्न चुनें।

1. सभी लघु प्रश्नों के उत्तर 50-60 शब्दों में दें :
  - (1) लैंगिक असमानता।
  - (2) महिला विकास के लिए योजनाएँ।
  - (3) महिलाओं के बीच भूमिका संघर्ष।
  - (4) WID, WAD और GAD।
  - (5) महिलाएँ और स्वास्थ्य।
  - (6) महिला सशक्तीकरण का प्रतिमान।

- (7) गरीबी का नारीकरण।
- (8) कल्याणकारी दृष्टिकोण।
- (9) शहरी स्थानीय निकायों में महिलाएँ।
- (10) महिला विकास और स्वैच्छिक क्षेत्र।

10×2=20

यूनिट-I

2. विभिन्न पारिवारिक मजबूरियों पर चर्चा करें जो महिलाओं के व्यवसाय और काम के विकल्पों को प्रभावित करती हैं। 15
3. भारतीय समाज में महिलाओं की निम्न स्थिति के विभिन्न संकेतक क्या हैं ? 15

यूनिट-II

4. महिला सशक्तीकरण के कई प्रतिमान और विरोधाभास क्या हैं ? 15
5. पूर्व-औपनिवेशिक, औपनिवेशिक और उत्तर-औपनिवेशिक काल के माध्यम से भारत में महिलाओं की बदलती स्थिति की व्याख्या करें। 15

यूनिट-III

6. भारत में महिला विकास के लिए विभिन्न सरकारी योजनाओं और रणनीतियों के बारे में विस्तार से चर्चा करें। 15
7. महिलाओं और शिक्षा पर एक विस्तृत नोट लिखें। 15

यूनिट-IV

8. बताएं कि वैश्वीकरण महिलाओं के विकास में कैसे मदद करता है। 15
9. बताएं कि 73वां संशोधन महिलाओं के विकास में कैसे मदद करता है। 15

(पंजाबी अनुवाद)

नोट :- (1) कुल पंज ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

(2) ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੀਰਘ ਉੱਤਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣੋ।

1. ਸਾਰੇ ਲਘੁ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ 50-60 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ :

(1) ਲਿੰਗਕ ਅਸਮਾਨਤਾ।

(2) ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ।

(3) ਔਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਭੂਮਿਕਾ ਟਕਰਾਅ।

- (4) WID, WAD ਅਤੇ GAD।
- (5) ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿਹਤ।
- (6) ਮਹਿਲਾ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਮਾਨ।
- (7) ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਨਾਰੀਕਰਨ।
- (8) ਭਲਾਈਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ।
- (9) ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਥਾਨਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ।
- (10) ਮਹਿਲਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਖੇਤਰ।

10×2=20

ਯੂਨਿਟ-I

2. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ਜੋ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਕਿੱਤਿਆਂ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। 15
3. ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਨੀਵੀਂ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਚਕ ਕੀ ਹਨ ? 15

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਸਸ਼ਕਤੀਕਰਨ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਤੀਮਾਨ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਕੀ ਹਨ ? 15
5. ਪੂਰਵ-ਬਸਤੀਵਾਦੀ, ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰ-ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬਦਲਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਰਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 15
7. ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 15

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿਓ। 15
9. ਦੱਸੋ ਕਿ 73ਵੀਂ ਸੋਧ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵੱਖ ਕਿਵੇਂ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ? 15